

Πριν λίγα χρονιά επικρατούσε η αντίληψη ότι το μέλλον της εικαστικής έκφρασης ανήκει πλέον στις νέες τεχνολογίες και ιδιαιτέρως στο τότε απανταχού παρόν video. Σήμερα, όπου το video στην αναλογική του μορφή ανήκει πλέον στο παρελθόν και η ηλεκτρονική εικόνα έχει γίνει καθολικό αγαθό, εκδηλώνεται μια στροφή των νέων δημιουργών στις κλασσικές μορφές εικαστικής έκφρασης.

Η Χαρακτική, που τόσες φορές θεωρήθηκε νεκρή, ζει τώρα μια παγκόσμια αναγέννηση.

Η έκθεση με χαλκογραφίες νέων ταλαντούχων καλλιτεχνών στη γκαλερί «Τεχνοχώρος» δεν είναι λοιπόν συμπωματική αλλά είναι δείγμα επιστροφής των νέων εικαστικών στη χαρακτική και ιδιαιτέρως στην «αλχημιστική» βαθυτυπία.

Ίσως το νέο ενδιαφέρον των καλλιτεχνών για τη Χαρακτική να σχετίζεται άμεσα με την εξοικείωση που διαθέτουν στον χειρισμό των συγχρόνων media. Η Χαρακτική είναι άλλωστε επίσης ένα medium και μάλιστα το πρώτο στην εξέλιξη του παγκόσμιου πολιτισμού. Είναι το medium δημιουργίας εντύπων, εικόνων και κειμένων σε ένα μεγάλο αριθμό αντιτύπων.

Εδώ βρίσκεται και η διαφορά της εικαστικής διαδικασίας μεταξύ ζωγράφου και χαρακτή. Ενώ ο ζωγράφος δημιουργεί άμεσα έργο ο χαρακτή δημιουργεί τη μήτρα από την οποία, μετά από εκτύπωση, θα προκύψουν τα πρωτότυπα έντυπα έργα – δηλαδή τα χαρακτικά.

Τι έχει αλλάξει όμως στη συμπεριφορά των νέων καλλιτεχνών απέναντι στην Χαρακτική;

Μα φυσικά η αντιμετώπιση της σαν medium δημιουργίας εικαστικών έργων με ιδιαίτερη εκφραστική προσωπικότητα και όχι πολλαπλών αντιτύπων όπως ήταν στο παρελθόν.

Είναι πλέον συχνό το φαινόμενο ύπαρξης ενός χαρακτικού έργου σε ένα και μοναδικό αντίτυπο. Ιδιαιτέρως η βαθυτυπία με τις απεριόριστες εκφραστικές της δυνατότητες χρησιμοποιείται σήμερα για τους πλέον ακραίους εικαστικούς πειραματισμούς.

Αλλά τι είναι ακριβώς βαθυτυπία;

Είναι μια εκτυπωτική μέθοδος με την οποία ο καλλιτέχνης δημιουργεί σε μια λεία μεταλλική συνήθως πλακά πάχους 3-5 χιλιοστών σχισμές και κοιλώματα με τη βοήθεια μηχανικών ή χημικών μέσων και μεθόδων.

Σ' αυτές τις σχισμές και τα κοιλώματα εισχωρεί το εκτυπωτικό μελάνι για να μεταφερθεί κατά την εκτύπωση με υψηλή πίεση στο χαρτί.

Η καλλιτεχνική βαθυτυπία ονομάζεται συχνά χαλκογραφία γιατί το πρώτο μέταλλο που χρησιμοποιήθηκε στην βαθυτυπία ήταν ο χαλκός.

Σήμερα οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν μια πλειάδα υλικών που δεν ανήκουν απαραίτητα στην οικογένεια των μετάλλων.

Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος για παράδειγμα χαράζει τις συνθέσεις του σε Plexiglas. Οι εικόνες που δημιουργεί χαρακτηρίζονται από μεγάλη και πολυεπίπεδη αφηγηματική δύναμη.

Αγαπάει να εκφράζεται με τη μαύρη γραμμή που χαράζει στην εκτυπωτική μήτρα με λεπτά εργαλεία.

Το ότι αισθητικά οι συνθέσεις του γειτονεύουν με αυτές των comics δεν είναι τυχαίο.

Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος είναι παράλληλα ένας ταλαντούχος κομίστας με σημαντική εκδοτική προσφορά.

Ο «Γιάπωνας» και η «Επιλαρχία!» είναι comics που επέβαλαν την 9η τενη στην Ελλάδα με μια πρωτόγνωρη για τον τόπο καλλιτεχνική ποιότητα.

Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος είναι ο καλλιτέχνης ο οποίος υπερσκελίζοντας τις υπάρχουσες προκαταλήψεις για τα διάφορα είδη γραφιστικής έκφρασης δημιουργεί με τα σχέδια, τα χαρακτηριστικά και τα comics του ένα προσωπικό συμπάν μεγάλης εικαστικής σπουδαιότητας.

Ο Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας graphic artist του 21^{ου} αιώνα.

Σε αυτό το μήκος κύματος κινείται και η δουλειά της Ηλιάννας Σκουλάκη.

Η αισθητική των χαρακτηριστικών της έργων σχετίζεται άμεσα με τους πειραματισμούς της στον φιλικό κόσμο των κινουμένων σχεδίων. Η αλληλεπίδραση είναι άλλωστε δεδομένη μιας και η Χαρακτική είναι έντυπα σχέδια και το φιλμ κινούμενα.

Η Ηλιάννα Σκουλάκη επιχειρεί με αυτό τον τρόπο ένα πολύ ενδιαφέρον πείραμα φέρνοντας τον κόσμο της Χαρακτικής εικόνας σε άμεση σχέση με αυτόν της κινουμένης εμπλουτίζοντας έτσι και τις δυο.

Η μελέτη της όμως είναι και μια αναδρομή στις αρχές της κινηματογραφικής τέχνης.

Το πρώτο έργο κινουμένων σχεδίων μεγάλου μήκους είναι παιδί μιας γυναίκας, της χαράκτριας Lotte Reininger, η οποία μέσα από τη εμπειρία του Εξπρεσιονισμού δημιούργησε έναν κινηματογραφικό κόσμο όπου συνυπάρχουν η αισθητική της ευρωπαϊκής χαρακτικής με το ανατολίτικο Θέατρο Σκιών.

Οι φιγούρες που σχεδιάζει και χαράζει η Ηλιάννα Σκουλάκη εμπεριέχουν αναμφισβήτητα αναφορές στις φιγούρες της Lotte Reininger αλλά και στο ελληνικό Θέατρο Σκιών.

Πριμ όμως ζωντανέψουν στην κινηματογραφική οθόνη βρεθήκαν και πάλι τυπωμένες: αυτή τη φορά στις αφίσες και τα έντυπα του «Φεστιβάλ Αθηνών 2010».

Το γεγονός ότι η Ηλιάννα Σκουλάκη σχεδίασε την έντυπη παρουσίαση ενός μοναδικού σε σπουδαιότητα για την Ελλάδα καλλιτεχνικού φεστιβάλ αποδεικνύει την ποιότητα και την ζωντάνια που χαρακτηρίζουν το εικαστικό της έργο.

Εκτός αυτού η Ηλιάννα Σκουλάκη βρίσκει μια καλλιτεχνική συγγένεια με μεγάλους εικαστικούς του 20^{ου} αιώνα. Οι σπουδαιότεροι ίσως είναι οι Πολωνοί χαράκτες και γραφίστες Jan Lenica και Walerian Boronzyck οι οποίοι, παράλληλα με τη χαρακτική, γύρισαν πρωτοποριακά φιλμ κινουμένων σχεδίων αλλά επίσης δημιούργησαν την παγκοσμίως γνωστή Σχολή της Πολωνικής αφίσας με το απaráμιλλο γραφιστικό τους έργο.

Ο Ορέστης Συμβουλίδης αποτελεί αναμφισβήτητα την προσωποποίηση του σχεδιαστή-χαρακτή.

Οι χαλκογραφίες του, κυρίως συνθέσεις με ανθρώπινες φιγούρες, χαρακτηρίζονται από και τέτοια σχεδιαστικά ευαισθησία που καθλώνουν κάθε λάτρη του σχεδίου και της χαρακτικής.

Αν και τα έργα του είναι «Άτιτλα» θα μπορούσαν να ονομαστούν «Παραμορφώσεις».

Οι παραμόρφωτες φιγούρες που γεμίζουν τα χαρακτηριστικά του δεν είναι όμως γελοιογραφίες ορισμένων προσώπων ούτε επιδιώκουν κάποιο επώνυμο κριτικό σχόλιο.

Τα έργα του Ορέστη Συμβουλίδη είναι κραυγές για περισσότερη ανθρωπιά, συμπόνια και κατανόηση.

Γι' αυτό άλλωστε σχεδιάζει και χαράζει με τέτοια λεπτομέρεια και αγάπη αυτά τα καταπονημένα από τη σκληρή ζωή και το χρόνο σώματα και πρόσωπα.

Η ακρίβεια ενός λεπτομερούς σχεδίου στην υπηρεσία μιας εξπρεσιονιστικής απεικόνισης συμβάλλει στη μεγιστοποίηση των αντιθέσεων και δημιουργεί μια τέτοια σύγκρουση συναισθημάτων στον θεατή που μόνο η Τέχνη μπορεί να επιφέρει. Αυτό το γνωρίζει ο καλλιτέχνης και το χειρίζεται με μεγάλη ικανότητα.

Ένα χαρακτηριστικό έργο, σε αντίθεση με τη ζωγραφική, ζει από τις λεπτομέρειες του.

Γι' αυτό παρατηρείται από κοντά, σχεδόν διαβάζεται. Αυτό ακριβώς απαιτούν και τα έργα του Ορέστη Συμβουλίδη, να διαβαστούν και μάλιστα πολλές φορές με επιμονή και αυτοσυγκέντρωση. Τότε μονό τα χαρακτηριστικά του αναδεικνύουν τις κρυφές πτυχές τους.

Αυτό συμβαίνει και με τον πολιτισμό γενικότερα.

Οι καλλιτέχνες, για παράδειγμα, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα έπρεπε να κοιτάζουν βαθειά στους πολιτισμούς της Αφρικής, της Ωκεάνιας κτλ., για να δουν τον πλούτο που υπήρχε στην εικαστική τους έκφραση.

Έτσι γεννηθήκαν τα κινήματα του Κυβισμού, του Εξπρεσιονισμού, του Σουρεαλισμού που χαρακτήρισαν το μοντερνισμό και γενικότερα την Τέχνη του 20^{ου} αιώνα.

Αυτή την παράδοση συνεχίζει με το χαρακτηριστικό της έργο η Αννή Ζαβιτσάνου.

Οι έγχρωμες χαλκογραφίες της είναι το εικαστικό απόσταγμα από τα ταξίδια της στον Τρίτο Κόσμο και την αμερικανική ήπειρο.

Η Αννή Ζαβιτσάνου δεν κάνει τουρισμό με την γνωστή έννοια του ορού αλλά καλά οργανωμένα ταξίδια με σκοπό την πολιτισμική διερεύνηση και αισθητική μελέτη κοινοτήτων ανθρώπων που φέρουν ακόμη αναλλοίωτη την πολιτιστική τους κληρονομιά και τέχνη.

Γι' αυτό τα χαρακτηριστικά της δεν διαθέτουν φολκλορικά στοιχεία αλλά είναι αισθητικές προσεγγίσεις σε εξωευρωπαϊκές αξίες και εικόνες.

Εκτός από την αισθητική ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει τις συνθέσεις των έργων της, αυτά εμπεριέχουν ένα ισχυρό μήνυμα: ότι όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι όπως και οι άνθρωποι που ζουν σ' αυτούς.

Η Αννή Ζαβιτσάνου θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη της ήδη υπάρχουσας πολιτισμικής πολυμορφίας και της διατήρησής της.

Η ομορφιά των χαρακτηριστικών της το αποδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο.

Μιχάλης Αρφαράς